

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

на съдията Неделчо Беров по к.д. № 9/2000 г.

Подписах с особено мнение решението по к.д. 9/2000 г., защото е постановено без да е съобразено с волята на конституционния законодател, приел тълкуваните разпоредби, което е основно изискване при даване на задължително тълкуване на Конституцията.

Макар да бяха предоставени на всички конституционни съдии ксероксия на стенографските протоколи за заседанията на Великото народно събрание, на които са обсъждани и гласувани чл.147, ал.2 от Конституцията и свързания с нея § 2 на Преходните и заключителни разпоредби на Закона за Конституционен съд, за обновяване на състава на съда и реда, по който ще се извършва, не са обсъдени в решението. То е постановено като е пренебрегната волята на конституционния законодател. За тълкувателно решение това обстоятелство има изключително значение.

От стенографските протоколи на заседанията на Великото народно събрание /ВНС/ се установява, че са обсъждани два варианта, а именно дали целият състав на Конституционния съд да се сменя едновременно или това да става на ротационни начала. Приет е принципът на ротацията с редакцията на сегашния чл.147, ал.2 от Конституцията /чл.155 по първоначална номерация на проекта/.

За да се направи възможно функционирането на ротационния принцип при положение, че всички съдии от първия състав на Конституционния съд /КС/ започват едновременно, без за някой от тях изборът, съответно назначаването им да е било за 3 или 6 години /както е в някои държави/, се налага конституционно установеният мандат от 9 години да бъде съкратен само в началото за някои съдии. Направено е с третото изречение на същата ал.2 на чл.147 Конституцията, предвиждаща

обновяване през 3 години от всяка квота по ред, определен със закон. Две седмици след приемане на Конституцията същото ВНС приема Закона за конституционния съд /ЗКС/, в параграф 2 от Преходните и заключителни разпоредби към който закон урежда изискванията от Конституцията ред. Следователно чл.147, ал.2, изречение трето от Конституцията като препращаща разпоредба е свързана с параграф 2 ПЗР ЗКС. Общото им разглеждане и съображенията, поради които ВНС приема тези разпоредби недвусмислено сочат, че се касае до правно уреждане на началото за приложението на ротационния принцип. При второто четене на проекта за Конституцията на РБ /165-то заседание, 25 юни 1991 г. стенограма с.58.1, 58.4 и 57.4/ изрично е пояснено в пленарна зала, че "... по-кратък – съответно три, шест години ще бъде мандатът само на първия състав на Конституционния съд, докато се завърти тази поредност. Оттам нататък всеки един съдия ще бъде с мандат от девет години, но просто тези девет години няма да се засичат". Същото разбиране е изразено и в Законодателната комисия на ВНС /заседание на 18 юли 1991 г., стенограма, с.8/ "... че съставът на Конституционния съд се обновява през първия мандат по жребий, а не въобще. Затова нека добавим в Преходните разпоредби, параграф 2 "Съставът на Конституционния съд през първия мандат се обновява по жребий". Оттам нататък той не се обновява..." На 186-то заседание на ВНС на 29 юли 1991 г. /стенограма, с.110.3/ се приема на второ четене ЗКС след обясненията на докладчика на законопроекта, че параграф 2 от Преходните и заключителни разпоредби е свързан с чл.147 К, че "Първоначално трябва да се влезе в това раздвижване и затова този е специфичен случай, който само в началото ще действа и преходната разпоредба именно се стреми да уреди този въпрос, който е частен, той е конкретен за началото и след като се даде началото оттам насетне нещата ще вървят".

Стенографските протоколи от заседанията на ВНС категорично сочат, че чл.147, ал.2 трето изречение К препраща към закон само с оглед на необходимостта да заработи ротационният принцип. Затова параграф 2 от ПЗР ЗКС е само за първите 3 и 6 години от първия състав на Конституционния съд. За времето след това няма закон, какъвто Конституцията изисква в своя чл.147, ал.2, трето изречение. Липсва въобще правна разпоредба, установяваща по-кратък от 9 години мандат на конституционен съдия, след изтичане на първите 6 години от комплектуването на първия състав на съда. При приемане от ВНС както на чл.147, ал.2, трето изречение К, така и на ЗКС /съответно параграф 2 от неговите ПЗР/ всички участвували в обсъжданията и гласуванията са имали и изразили съзнанието, че става дума само за обновяване на първия състав на Конституционния съд, че за него се определя обновяване и то по жребий, за да стане възможна ротацията. За следващите години ротацията следва по естествен път. Защото деветгодишният мандат на всеки от съдиите, след изтичане на първите 6 години и теглене на втория жребий, е започнал и следователно и ще изтече в различно време.

Първото изречение на тълкуваната ал.2 на чл.147 К определя, че мандатът на съдиите от Конституционния съд е 9 години. С изключение на специфичните случаи по параграф 2 ПЗР ЗКС за първите 3, съответно 6 години от първия мандат, нито в Конституцията, нито в закон е предвиден мандат по кратък от 9 години, независимо кога и на какво основание е започнал. Конституцията категорично определя, че всеки съдия има личен мандат от 9 години и не поставя неговата продължителност в зависимост от това дали изборът /назначаването на съдията е по повод на изтичането или предсрочното прекратяване на мандата на съдията-предшественик.

От протоколите на заседанията на ВНС се констатира, че втората разпоредба, чието тълкуване се иска, а именно чл.148, ал.1 К, е приета без разисквания в които да е обсъждано “довършване на мандата” на съдията-предшественик, евентуално скъсяване на определения 9 годишен мандат по чл.147, ал.2 К. Не е бил въобще поставен въпросът с каква продължителност ще бъде мандатът на новопостъпилият съдия на предсрочно овакантеното място.

При тези данни за волята на законодателя при приемане на тълкуваната конституционна разпоредба без колебания считам, че няма конституционно или друго правно основание да се приеме, че може да съществува мандат на съдия в Конституционния съд, по-кратък от 9 години, включително и когато е избран /назначен/ на освободено място при предсрочно прекратен мандат на предшественика му. Идеята за “довършване на мандат” не само няма опора в Конституцията, но противоречи на изричните ѝ разпоредби.

При тълкуване на чл.147, ал.2 К в посочения дотук смисъл, не се нарушава квотния принцип, защото винаги в състава на Конституционния съд 1/3 от съдиите ще бъдат от квотата на Народното събрание, 1/3 от тази на президента и 1/3 от квотата на съдебната власт. Не се нарушава конституционното изискване съдиите да са от три квоти и броят на съдиите от всяка квота да е еднакъв – 4 души. Въпросът, който е пред нас, не е за квотния принцип, а за продължителността на мандата на всеки съдия. Тази продължителност не засяга квотния принцип, не го дерогира.

Аналогия с решение № 16 от 19 октомври 1999 г. по к.д. № 10/1999 г. е невъзможна, защото за съдебната власт същото ВНС създаде изрична разпоредба, според която при предсрочно прекратен мандат на избран член на Висшия съдебен съвет /ВСС/ новоизбраният довършва мандата на предишния член. Съставът на ВСС, в частта му

включваща неговите изборни членове, се комплектува едновременно, т.е. по начин противоположен на ротационния принцип. Това изисква мандатите на всички изборни членове на ВСС да изтичат едновременно, което от своя страна налага създаването на посочената разпоредба за довършване на мандата на предходния изборен член. Като е действувал по различен начин същият законодател – ВНС, при приемане на ЗКС е изразил ясно друга воля, различна от тази, когато е създавал Закона за Висшия съдебен съвет. Това различие във волята и обективизирането ѝ в правни норми е още едно основание в полза на тезата, че при Конституционния съд правната уредба на продължителността на мандата на конституционните съдии, включително и при предходно предсрочно прекратяване, е различна от уредбата на Висшия съдебен съвет.

Конституционният законодател е предвидил най-продължителен мандат за съдиите от Конституционния съд в сравнение с другите държавни органи. Възприетото с решението тълкуване допуска този срок да бъде скъсен не само с години, а при някои от житейски възможните хипотези по чл.148, ал.1, т.2-6 К мандатът на конституционния съдия може да бъде сведен до месеци, седмици, дори до дни. Това също показва, че даденото тълкуване не отговаря на идеята на конституционния законодател за продължителността на мандата на конституционните съдии, че противоречи на основния закон.

Н.Беронов